

EUROOPA KOHTU OTSUS
17. mai 1988*

(Autoriõigus – Vastuväide videokassettide laenutamise kohta)

Kohtuasjas 158/86,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Kopenhaageni Østre Landsreti esitatud taotlus, millega soovitakse saada nimetatud kohtus pooleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

Warner Brothers Inc.,

Metronome Video ApS

ja

Erik Viuff Christiansen

eelotsust EMÜ asutamislepingu artiklite 30, 36 ja 222 tõlgendamise kohta seoses ainuõiguste omaniku poolt Taanis võetud meetmetega teises liikmesriigis sama ainuõiguste omaniku poolt või tema nõusolekul turustatavate videosalvestiste laenutamise piiramiseks Taanis,

EUROOPA KOHUS

koosseisus: koja esimees presidendi ülesannetes G. Bosco, kodade esimehed O. Due ja J. C. Moitinho de Almeida, kohtunikud T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, Y. Galmot, R. Joliet ja F. Schockweiler,

kohtujurist: G. F. Mancini,

kohtusekretär: kohtusekretäri abi J. A. Pompe,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

Warner Brothers Inc. ja Metronome Video ApS, esindaja: Kopenhaageni advokatuuri kuuluv Johan Schlüter,

* Kohtumenetluse keel: taani.

Erik Viuff Christiansen, esindaja: Kopenhaageni advokatuuri kuuluv Niels Gangsted-Rasmussen,

Taani valitsus, esindaja: Taani välisministeeriumi õigusnõunik Laurids Mikaelson,

Ühendkuningriik, esindaja: riigikassa juristi Londoni büroo esindaja S. J. Hay,

Prantsuse valitsus, esindaja: välisministeeriumi õigusosakonna direktor Gilbert Guillaume,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: komisjoni õigustalituse liikmed Johannes Føns Buhl ja Giuliano Marenco,

arvestades kohtuistungil ettekannet ja 1. oktoobri 1987. aasta istungit,

olles 26. jaanuari 1988. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi arvamuse,

on teinud järgmise

otsuse

1. 11. juuni 1986. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 1. juulil 1986, esitas Østre Landsret EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse EMÜ asutamislepingu artiklite 30 ja 36 tõlgendamise kohta, et teha kindlaks, millises ulatuses on riiklikud autoriõigust käsitlevad õigusnormid videokassettide laenutamise kohta kooskõlas kaupade vaba liikumisega.

2. Küsimus kerkis esile kahe äriühingu – Warner Brothers Inc. (edaspidi „Warner”) ja Metronome Video ApS (edaspidi „Metronome”) – algatatud menetluses hr Erik Viuff Christianseni vastu.

3. Warner, kes on Ühendkuningriigis valmistatud filmi „Never Say Never Again” autoriõiguse omanik selles riigis, loovutas videote tootmise õiguste haldamise Taanis Metronomile.

4. Filmi videokassett oli Ühendkuningriigis Warneri nõusolekul müügil. Kopenhaagenis videopoodi pidav hr Christiansen ostis Londonis koopia, et seda Taanis laenutada, ning importis kasseti nimetatud liikmesriiki sellel eesmärgil.

5. Taani õigusnormide alusel, mis võimaldavad muusika- või kinematograafiateose autoril või tootjal võtta meetmeid teose videosalvestiste laenutamise piiramiseks kuni tema nõusoleku andmiseni, hankisid Warner ja Metronome Kopenhaageni linnakohtult ettekirjutuse, mille alusel keelati kostjal seda videokassetti Taanis laenutada.

6. Østre Landsretis (ülemkohtu idapiirkonna osakonnale) algatatud menetluse kontekstis otsustas nimetatud kohus taotleda Euroopa Kohtult eelotsust järgmises küsimuses:

„Kas EMÜ asutamislepingu teise osa I jaotise 2. peatüki sätteid, milles on käsitletud liikmesriikidevaheliste koguseliste piirangute kõrvaldamist, nimelt artikleid 30 ja 36 koostoimes asutamislepingu artikliga 222, tuleb tõlgendada selliselt, et sellise videosalvestise ainuõiguste (autoriõiguse) omanik, mis on ainuõiguse omaniku poolt või tema nõusolekul seaduslikult ringlusse lastud liikmesriigis, mille riikliku autoriõigust käsitleva seaduse kohaselt ei ole võimalik keelata salvestiste (edasimüüki ja) laenutamist, ei saa piirata videosalvestise laenutamist teises liikmesriigis, kuhu see on seaduslikult imporditud, kui selle riigi autoriõiguse seaduse alusel on selline keeld kodumaiseid ja imporditud videosalvestisi eristamata ja videosalvestiste tegelikku importi takistamata lubatud?”

7. Põhikohtuasja asjaoludest täielikuma ülevaate saamiseks viidatakse kohtuistungile ettekandele, kohaldatavatele riiklikele õigusnormidele ja Euroopa Kohtule esitatud märkustele, mida nimetatakse või arutatakse edaspidi vaid Euroopa Kohtu põhjenduste esitamiseks vajalikul määral.

8. Selle küsimusega soovib riiklik kohus sisuliselt teada saada seda, kas EMÜ asutamislepingu artiklitega 30 ja 36 keelatud kohaldada riiklike õigusnorme, mille alusel antakse autorile õigus seada videokassettide laenutamise tingimuseks tema luba, kui kõnealused videokassetid on tema nõusolekul juba lastud ringlusse teises liikmesriigis, mille õigusnormid võimaldavad autoril kontrollida nende esmamüüki, ilma et tal oleks õigus keelata nende laenutamist.

9. Siinkohal tuleb märkida, et erinevalt riiklikest autoriõigust käsitlevatest õigusnormidest, mis olid aluseks 20. jaanuari 1981. aasta otsusele liidetud kohtuasjades 55 ja 57/80: Musik-Vertrieb Membran v. GEMA (EKL 1981, lk 147), ei võimalda õigusnormid, mille tõttu käesolev eelotsuse küsimus tõstatati, autoril koguda lisatasu tema nõusolekul teises liikmesriigis turustatavate kaitstud teoste salvestiste tegeliku importimise eest ega kehtestada muid takistusi impordile ega edasimüügile. Kõnealuste riiklike õigusnormide alusel autorile antud õigused ja volitused jõustuvad alles pärast importimist.

10. Sellest hoolimata tuleb märkida, et videokassettide turustamine ei tähenda mitte ainult müüki, vaid ka järjest enam laenutamist isikutele, kellel on videomagnetofonid. Õigus keelata sellist laenutamist liikmesriigis võib seega mõjutada videokassettidega kauplemist nimetatud riigis ning seepärast võib see kaudselt mõjutada nende toodete ühendusesisest kaubandust. Sedalaadi õigusnorme, mille tõttu tõstatati põhikohtuasi, tuleb seega väljakujunenud kohtupraktika alusel pidada koguselise impordipiiranguga samaväärse toimega meetmeks, mis on asutamislepingu artikli 30 alusel keelatud.

11. Seepärast tuleb kaaluda, kas selliseid õigusnorme võib pidada õigustatuks tööstus- ja kaubandusomandi kaitsmise huvides artikli 36 tähenduses – selle mõisteni jõudis Euroopa Kohus kirjandus- ja kunstiomandi hõlmamiseks oma 6. oktoobri 1982. aasta otsuses kohtuasjas 262/81: Coditel v. Ciné-Vog (EKL 1982, lk 3381).

12. Selles osas tuleb kõigepealt märkida, et Taani õigusnormide kohaldamisel ei eristata kohapeal toodetud videokassette ja teisest liikmesriigist imporditud videokassette. Määrav tegur nende kohaldamisel on videokassettidega tehtava tehingu liik, mitte videokassettide päritolu. Selliste õigusnormide puhul ei esine iseenesest seega liikmesriikidevahelises kaubanduses meelevaldset diskrimineerimist.

13. Lisaks tuleb märkida, et kirjandus- ja kunstiteoseid võib kaubanduses kasutada neist tehtud salvestiste avaliku esitamise või taasesitamise ja turustamise teel ning see kehtib eelkõige kinematograafiateoste kohta. Autori kaht põhilist õigust, nimelt esitamise ainuõigust ja taasesitamise ainuõigust, asutamislepingu eeskirjades kahtluse alla ei seata.

14. Viimasena peab kaaluma teatava salvestiste müügi turust erineva salvestiste laenutamise turu tekkimist, millele komisjon viitab. Selline turg sai tekkida mitmete tegurite, näiteks videokassettide tootmismeetodite paranemise tõttu, mis suurendas nende vastupidavust ja kasutusaega, vaatajate suurenenud teadlikkuse tõttu sellest, et nad vaatavad ostetud videokassette vaid vahetevahel, ja lõpuks kassettide suhteliselt kõrge ostuhinna tõttu. Videokassettide laenutamise turg hõlmab laiemat vaatajaskonda kui kassettide müümise turg ja praegu on see filmi valmistanud isikutele hea tulullikas.

15. Siiski on ilmne, et lubades koguda tasusid vaid videokassettide müümise eest eraisikutele ja videokassette laenutavatele isikutele, on võimatu tagada filmi valmistanud isikutele tasu, milles kajastub videokassettide tegeliku laenutamise kordade arv ja mis tagab neile rahuldava osa laenutamise turust. See selgitab seda, miks teatavatesse riiklikesse õigusnormidesse on viimasel ajal lisatud sätted videokassettide laenutamise õiguse konkreetseks kaitseks, nagu komisjon oma märkustes välja on toonud.

16. Sedalaadi õigusnormid on seega selgelt õigustatud tööstus- ja kaubandusomandi huvides vastavalt asutamislepingu artiklile 36.

17. Tuginedes 22. jaanuari 1981. aasta otsusele kohtuasjas 58/80: Dansk Supermarked v. Imerco (EKL 1981, lk 181) ja eespool viidatud 20. jaanuari 1981. aasta kohtuotsusele Musik-Vertrieb Membran v. GEMA, väidab põhikohtuasja kostja siiski seda, et autoril on vabadus valida liikmesriik, kus ta oma teost turustab. Põhikohtuasja kostja rõhutab, et autor teeb oma valiku vastavalt oma huvidele ja peab arvestama eelkõige asjaolu, et teatavate liikmesriikide õigusnormid annavad erinevalt teiste teatavate liikmesriikide õigusnormidest talle ainuõiguse, mis võimaldab tal piirata teose salvestise laenutamist isegi siis, kui teost on tema nõusolekul müügiks pakutud. Sellises olukorras peab filmi valmistanud isik, kes on pakkunud filmi videokassetti müügiks liikmesriigis, mille õigusnormide alusel ei saa ta selle laenutamise ainuõigust (nagu põhikohtuasjas), olema oma valiku tagajärgedega ja selle videokassetti laenutamise piiramise õiguse lõppemisega teises liikmesriigis nõus.

18. Seda vastuväidet ei saa rahuldada. Eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et kui riiklike õigusnormide alusel antakse autoritele konkreetne õigus videokassette laenutada, võiks seda õigust pidada väärtusetuks, kui selle omanikul ei oleks õigust lubada eeltoodu tegemist. Seega ei saa nõus olla sellega, et filmi valmistanud isiku poolt üht tema teostest sisaldava videokassetti turustamine liikmesriigis, kus ei ole tagatud kassetti laenutamise õiguse konkreetset kaitset, avaldab mõju teise liikmesriigi õigusnormide alusel samale filmi valmistanud isikule antud õigusele piirata selles riigis selle videokassetti laenutamist.

19. Sellistel asjaoludel on vastus riikliku kohtu esitatud küsimusele selline, et asutamislepingu artiklite 30 ja 36 alusel ei ole keelatud kohaldada riiklikke õigusnorme, mille alusel antakse autorile õigus muuta videokassettide laenutamine sõltuvaks tema loast, kui kõnealused videokassetid on tema nõusolekul juba lastud ringlusse teises

liikmesriigis, mille õigusnormid võimaldavad autoril kontrollida nende esmamüüki, ilma et tal oleks õigus keelata nende laenutamist.

Kohtukulud

20. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Taani valitsuse, Ühendkuningriigi, Prantsuse valitsuse ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kohtukulused ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus riiklikus kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse nimetatud kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastates Kopenhaageni Østre Landsreti 11. juuni 1986. aasta määrusega esitatud küsimusele, otsustab:

EMÜ asutamislepingu artiklite 30 ja 36 alusel ei ole keelatud kohaldada riiklikke õigusnorme, mille alusel antakse autorile õigus muuta videokassettide laenutamine sõltuvaks tema loast, kui kõnealused videokassetid on tema nõusolekul juba lastud ringlusse teises liikmesriigis, mille õigusnormid võimaldavad autoril kontrollida nende esmamüüki, ilma et tal oleks õigus keelata nende laenutamist.

Bosco Due Moitinho de Almeida Koopmans

Everling Bahlmann Galmot Joliet Schockweiler

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 17. mail 1988 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

J.-G. Giraud

A. J. Mackenzie Stuart